

Przyrowski, Zbigniew

Sesja wyjazdowa Komitetu Historii Nauki i Techniki Polskiej Akademii Nauk na temat tradycji polskiego przemysłu naftowego

---

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 44/3-4, 212-214

1999

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W dziale chemii eksponowano pracę Jędrzeja Śniadeckiego: *Początki chemii*. Wilno 1800.

Osobnym działem była architektura, gdzie wystawiono m. in. Józefa Rogalińskiego: *Sztuka budownicza na swoje porządki podzielona*. Warszawa 1775, *Budownictwo wiejskie do gospodarskich potrzeb stosowane, a do użycia krajowego podane*. Warszawa 1788 oraz *Nowa cegielnia wynalazku Jmci Pana Aignera Architekta Warszawskiego*. Płock 1794.

Licznie prezentowane były publikacje z dziedziny wojskowości. Wystawiono tam m. in. podręczniki Józefa Łęskiego: *Teoretyczna i praktyczna nauka żołnierskich rozmiarów czyli miernictwo wojenne* Warszawa 1790 oraz Thielkego: *Nauka dla oficyerów*. Warszawa 1792.

W jednej z gablot znalazły się prace dotyczące kopalni i górnictwa, gdzie wyeksponowano m. in. dzieła Krzysztofa Kluka: *Rzeczy kopalnych osobliwie podatniejszych, szukanie, poznanie i zażycie*. Kraków 1797 oraz Jana Mieroszewskiego: *Wywód ogólny użyteczności i sposobach zaprowadzenia górnictwa porządnego i trwałego w Krajach Rzeczypospolitey*. Kraków (brak daty)

Przemysł ówczesny reprezentowała pozycja Józefa Osińskiego: *Opisanie polskich żelaza fabryk*. Warszawa 1782.

O pracy inżyniera J. Naronowicz wypowiedział się bardzo pochlebnie pisząc: „Ingenier też nad wszystkich największą ma prace—w dzień delineacje czynić, wały, okopy stanowić, rozrządzać, a w nocy to wszystko na papierze delinacja czynić, bo w dzień co inszego do prace nastąpi”.

Z wystawą zapoznać się można w Internecie pod adresem <http://biblioteka.pol.lublin.pl/wystawa>

Krystyna Schabowska
(Lublin)

SESJA WYJAZDOWA
KOMITETU HISTORII NAUKI I TECHNIKI
POLSKIEJ AKADEMII NAUK
NA TEMAT TRADYCJI POLSKIEGO PRZEMYSŁU NAFTOWEGO

Sesja odbyła się w dniach 29 maja–1 czerwca br. na Ziemi Krośnieńskiej, miejscu narodzin polskiego i światowego przemysłu naftowego.

Uczestnicy sesji wyruszyli z Warszawy na Podkarpacie zradiofonizowanym autokarem, udostępnionym przez Wydział I Nauk Społecznych PAN. Po drodze zatrzymano się w Nietulisku koło Iłży, gdzie zwiedzono pozostałości dużej, napędzanej energią wodną, walcowni wzniesionej w czasach Królestwa Polskiego

w pierwszej połowie XIX w. Zasadę działania tego rodzaju obiektów hydrotechnicznych i dzieje oglądanego zabytku omówił inż. Jerzy Jasiuk, dyrektor Muzeum Techniki w Warszawie. Przy wjeździe na Ziemię Rzeszowską prof. dr hab. Gabriel Brzęk, przebywający w tych okolicach w latach II wojny światowej i w pierwszych miesiącach po wkroczeniu armii sowieckiej, opowiedział o działających tu polskich organizacjach podziemnych (Służba Zwycięstwu Polski, Związek Walki Zbrojnej, Armia Krajowa, Wolność i Niezawisłość) oraz ich akcjach, w których sam brał udział.

Po przybyciu na Podkarpacie (uczestnicy sesji zostali zakwaterowani w sanatorium „Górnik” w Iwoniczu Zdroju), wieczorem 29 maja, dr Halina Lichočka, redaktor naczelny czasopisma „Analecta”, miała prelekcję pt. *Z historii naukowych badań wód leczniczych w Iwoniczu* obejmującą okres od Wojciecha Oczi, autora wydanego w 1578 r. traktatu o leczeniu uzdrowiskowym, zawierającego opis tych wód, po Teodora Torosiewicza, który w 1835 r. dokonał pierwszej ich analizy chemicznej.

W drugim dniu, w niedzielę 30 maja, przed południem zwiedzono znajdującą się w Muzeum Okręgowym w Krośnie ekspozycję historii oświetlenia ze szczególnym zwróceniem uwagi na oświetlenie naftowe. Historię wynalazku lampy naftowej i rozwój jej konstrukcji przedstawiła kustosz mgr Maria Twaróg. Popołudnie uczestnicy sesji spędzili w Sanoku, w skansenie Muzeum Budownictwa Ludowego. W czasie przejazdów dr Andrzej Jaworski opowiedział w autokarze o budowie geologicznej Podkarpacia, a prof. dr hab. Irena Turnau przedstawiła historię skansenów.

Miejscem właściwej sesji było Muzeum Przemysłu Naftowego w Bóbrce usytuowane na terenie zabytkowej, pierwszej na świecie kopalni ropy naftowej. Przewodnikami po tej kopalni byli: dyrektor muzeum inż. Stanisław Kondera i kustosz inż. Józef Zuzak. Opowiedzieli oni o dziejach kopalni, udzielili objaśnień dotyczących znajdujących się w niej obiektów, przedstawili plany dalszej rozbudowy muzeum.

Przed rozpoczęciem sesji gospodarze, korzystając z przybycia do Bóbrki inż. Jerzego Jasiuka, wręczyli mu, przyznany już przed dwoma laty za wybitne zasługi w popularyzowaniu polskiej techniki naftowej, Medal Muzeum Przemysłu Naftowego w Bóbrce nadawany przez Stowarzyszenie Naukowo-Techniczne Inżynierów i Techników Przemysłu Naftowego i Gazownictwa.

Sesję rozpoczęło powitalne wystąpienie inż. Stanisława Kondery. Następnie inż. Jerzy Jasiuk przedstawił historię użytkowania i wydobywania ropy naftowej na ziemiach polskich od zapisów w pierwszych drukowanych herbarzach po działalność Ignacego Łukasiewicza. Z kolei prof. dr hab. Roman Mierzecki złożył sprawozdanie z odbytej niedawno podróży do Lwowa zatytułowane *Lwowskie*

szlaki Ignacego Łukasiewicza. Okazuje się, że w mieście, w którym przeprowadzono pierwsze destylacje ropy naftowej i został dokonany wynalazek oświetlenia naftowego miejsca związane z tymi wydarzeniami nie zostały dotychczas upamiętnione. Dawna apteka Mikolascha jest wprawdzie Apteką-Muzeum, ale nie akcentuje się w niej roli, jaką odegrała w historii przemysłu naftowego, a zwłaszcza roli zatrudnionego w niej w latach 1848–1853 Łukasiewicza. W zamykającym sesję wystąpieniu Zbigniew Przyrowski powiedział o swoim pobycie w Bóbrce w 1952 r., w związku ze zbliżającą się wówczas setną rocznicą uruchomienia kopalni, spotkaniu z najstarszymi górnikiemami pamiętającymi jeszcze Łukasiewicza i przedstawił zasłyszana od nich relację o budowie najgłębszej kopanki sięgającej ok. 150 m pod powierzchnię ziemi. Relacja ta w zbeletryzowanej formie znalazła się w odczytanym fragmencie książki Przyrowskiego pt. *Światło z ziemi* wydanej po raz pierwszy w 1954 r.

Program poniedziałku 31 maja zakończyło zwiedzenie obchodzącej w bieżącym roku swoje stulecie Rafinerii Jedlicze. Historię tego zakładu i jego dzień dzisiejszy przedstawił Zastępca Dyrektora do Spraw Technicznych inż. Józef Dorynek. Uczestnicy sesji obejrzeni rozległy teren rafinerii z okien autokaru. Dokładniej mogli się przyrzeć uruchomionemu w 1992 r. Oddziałowi Konfekcjonowania, w którym na całkowicie zautomatyzowanych liniach produkcyjnych są wyrabiane kanistry i beczki napelniane, również automatycznie, wytwarzanymi w rafinerii produktami.

W drodze do rafinerii zatrzymano się w Żarnowcu, gdzie zwiedzono Muzeum Marii Konopnickiej, a w drodze powrotnej w Żręcinie, gdzie wstąpiono do kościoła współfundowanego przez Łukasiewicza i odwiedziono jego grób znajdujący się na miejscowym cmentarzu. W autokarze prof. dr hab. Maciej Sufczyński przypomniał sylwetki innych wybitnych przedstawicieli polskiej nauki i techniki wywodzących się z Podkarpacia, m.in. matematyka Hugo Steinhausa.

1 czerwca, w drodze powrotnej do Warszawy, przejazd przez Baranów Sandomierski stworzył okazję do obejrzenia zamku wzniesionego tam na przełomie XVI i XVII stulecia. Przy mijaniu likwidowanej kopalni siarki w Machowie dr Andrzej Jaworski opowiedział o powstaniu złóż siarki i sposobach ich eksploatacji. Na ekranie znajdującego się w autokarze telewizora uczestnicy sesji mogli obejrzeć film dokumentalny o Ignacym Łukasiewiczu odtworzony z kasety magnetowidowej ofiarowanej w Bóbrce Muzeum Techniki przez Muzeum Przemysłu Naftowego.

Zbigniew Przyrowski
(Warszawa)